

บทที่ 6

บทสรุป

ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 ถึงวันที่ 14 ตุลาคม 2516
บทบาทของกรมพรรคฝ่ายค้าน หรือฝ่ายนิติบัญญัติขึ้นอยู่กับสภาทางการเมือง
ตามบรรยากาศทางการเมือง เป็นประชาธิปไตย กลุ่มพรรคฝ่ายค้านหรือฝ่าย
นิติบัญญัติจะมีบทบาทอย่างกว้างขวางในการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล
ถ้าสภาทางการเมืองมีลักษณะเป็นเผด็จการ กลุ่มพรรคฝ่ายค้านก็จะถูก
ครอบงำโดยฝ่ายบริหาร

หลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 สภาทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลง
จากการปกครองแบบเผด็จการ เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย
ประชาชนมีความตื่นตัวในทางการเมือง มีสิทธิเสรีภาพในการเขียน การพูด
การคิด การแสดงออก เกิดกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ เช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา
กลุ่มกรรมกร กลุ่มชาวนา เป็นต้น ดังคล้ายกับกลุ่มขบวนการทหาร
และพลเรือน อำนาจในการปกครองจึงไม่ได้อยู่ในมือของคนเพียง
กลุ่มเดียว

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ซึ่งร่างในบรรยากาศที่มีเสรีภาพ
โดยไม่มีกลุ่มใดมากดขี่บีบบังคับหรือบงการและพยายามจำกัดถึงความต้องการ
ของประชาชนตลอดเวลา จึงมีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยมากกว่า
รัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ที่เคยมีมา เช่น กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าอำนาจใน
การปกครองประเทศเป็นของประชาชนชาวไทย การให้สิทธิแก่พระราชธิดา
ที่จะสืบราชสันตติวงศ์ ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยทุกเพศโดยเท่าเทียมกัน
กำหนดหลักการปกครองท้องถิ่น การมีผู้นำพรรคฝ่ายค้าน การกำหนดแก้ไข

หัวหน้าฝ่ายบริหารของมาจากผู้ที่ประชาชน เลือกตั้ง และคณะรัฐมนตรีก็หนึ่ง
 ทองมาจากสมาชิกรัฐสภา เป็นคน นอกจากนี้ยังกำหนดความสัมพันธ์
 ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติในลักษณะที่คล้ายอำนาจกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
 ไม่สามารถจะครอบงำซึ่งกันและกันได้ ฝ่ายบริหารอาจจะยุบสภาญัตตราษฎร
 ฝ่ายนิติบัญญัติก็สามารถควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลด้วยการตั้ง กระทุ้งถาม
 พิจารณาร่างพระราชบัญญัติขอ เบิกอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติและขอ เบิก
 อภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ซึ่ง เป็นวิธีที่การที่รุนแรงที่สุด
 มีผลทำให้รัฐบาลอาจต้อง ขอลาออก แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ยังมีลักษณะที่ลาหลัง
 คือการจำกัดสิทธิของบุคคลผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ใหม่ให้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้ง
 และอายุ 23 ปีบริบูรณ์ใหม่ให้มีสิทธิสมัครรับ เลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาญัตตราษฎร
 และกำหนดให้วุฒิสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้ง แมว่าจะมีอำนาจคอยกลั่นกรอง
 ร่างพระราชบัญญัติใด เพียงชั่วคราวก็ตาม

อย่างไรก็ตาม แมรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีความเป็นประชาธิปไตย
 แต่กลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ หลายกลุ่มไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา
 เพื่อใด เขามามีบทบาทในการบริหารประเทศ ยกเว้นกลุ่มพอลิตานักธุรกิจ
 และอดีตข้าราชการ ดังนั้น เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517
 และกำหนดให้มีการ เลือกตั้งในวันที่ 26 มกราคม 2518 กลุ่มพอลิตานักธุรกิจ
 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์และกำลัง เงิน จึง เข้ามามีบทบาทในทางการเมือง
 แทนกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนซึ่งถูกกลบเกลายหายไป ด้วยการจัดตั้ง
 พรรคการเมือง และเขารับบริหารประเทศ

ในขณะนี้แนวความคิดที่ก่อการให้มีการ เปลี่ยนแปลง สังคม
 อย่างรวดเร็วที่เรียกว่าพวกหัวก้าวหน้าหรือฝ่ายซ้าย ได้ เข้ามามีอิทธิพล
 อย่างมาก จึงมีบุคคลต่าง ๆ เช่น นิสิตนักศึกษาที่มาที่จบการศึกษาแล้ว
 ภูมิลำเนาอาจารย์ นักวิชาการ และอดีตสส. บางคนได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งพรรค

การ เมืองขึ้น ไก่แพรรคพลังใหม่ พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และ
พรรคแนวร่วมสังคมนิยม เพื่อเขามามีบทบาทในทางการเมือง

มีข้อเสนอถึง เกตวาท แมกคุมขาราชการทหารและพลเรือน จะลด
บทบาทในทางการเมืองไป แต่ยังคงดำเนินการอย่าง เงียบ ๆ ภายใต้อา
การสนับสนุนพรรคการเมืองบางพรรค และกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มนวพล
กลุ่มกระทิงแดง กลุ่มนักเรียนอาสาชีวะบางกลุ่ม เพื่อต่อต้านพลังของกลุ่ม
หัวก้าวหน้า เช่น นิสิตนักศึกษา กรรมกรและชาวนา โดยอาศัยคำว่า
คอมมิวนิสต์เป็นเครื่องมือโฆษณา ทำลายกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้
และพรรคการเมืองบางพรรค พร้อมทั้งใช้ความรุนแรงประกอบด้วย
ในระยะนี้จึงมีการลอบสังหารผู้นำชาวนา กรรมกร นิสิตนักศึกษา และอาจารย์
บางคน และในการชุมนุมประท้วง เพื่อขอความเป็นธรรมก็มักจะถูกลอบ
ปราบเบียดสังหาร นับได้ว่าในช่วงนี้มีประชาชนที่ตายและได้รับบาดเจ็บ
อันเนื่องจากการต่อสู้ระหว่างพลัง เกตวาทพลังใหม่ และในที่สุดพลังใหม่ก็อ่อน
กำลังลง ในขณะที่พลัง เกตวาทเข้มแข็งตามลำดับ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 เป็นผลมาจากการเลือกตั้ง
เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 ปรากฏว่า มีพรรคการเมืองต่าง ๆ ใ้ได้รับ
เลือกตั้ง เขามาในสภาผู้แทนราษฎรถึง 23 พรรค และไม่มีพรรคการเมือง
ใดได้รับที่นั่ง เกินครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะจัดตั้ง
รัฐบาลได้โดยเด็ดขาด ซึ่ง เป็นจุดอ่อนของการเมืองไทยประการหนึ่งที่มี
พรรคการเมืองมากและรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ก็มีโทษอยู่ถึงแก้ไขเรื่องนี้ได้
แต่ละพรรคประกอบกวยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอาชีพ เป็นพ่อค้านักธุรกิจ
และเคยรับราชการ เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้นำของพรรคใหญ่ ๆ จะมา
จากกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ แม้จะมีพรรคการเมือง เป็นจำนวนมาก แต่กลุ่ม
พรรคฝ่ายค้านพยายามควบคุมฝ่ายบริหารอย่างหนัก นับตั้งแต่มีรัฐบาล

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในวันแถลงนโยบายและความคุ้มครองการบริหารงาน
 ของรัฐบาล ม.ร.ว. กึกฤทธิ ปราโมช ควบคุมการตั้งกระทู้ถามเป็นจำนวนมาก
 เกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชนและการปฏิบัติงานของข้าราชการ
 มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติ จำนวน 186 ฉบับ โดยเฉพาะได้มีการเสนอ
 ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติที่ไม่เป็นธรรมและฉีกถอนสิทธิ
 เสรีภาพของประชาชน เช่น ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ
 ฉบับที่ 17/2515 เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ร่างพระราช-
 บัญญัติยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 36/2515 เกี่ยวกับการให้อำนาจศาล
 ทหารที่จะพิจารณาพิพากษาเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศ
 คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 195/2515 เกี่ยวกับการกำหนดเขตเพื่อเวนคืนที่ดินให้
 กองทัพบก มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่อช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ และ
 แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เช่น ร่างพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดิน
 ร่างพระราชบัญญัติประนีประนอมหนี้ของเกษตรกร ร่างพระราชบัญญัติยกเลิก
 การให้สัมปทานป่าไม้ ร่างพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดินรกร้างว่างเปล่า
 ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งโรงพยาบาล สदानันตมัย ร่างพระราชบัญญัติ
 ยกเลิกกฎหมายคอมมิวนิสต์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเสนอขอแก้ไข
 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ขอให้ผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
 และอายุ 23 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง มีการขอเปิดอภิปรายทั่วไป
 โดยไม่มีการลงมติตามมาตรา 158 จำนวน 1 ครั้ง และมีการขอเปิด
 อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา 159 จำนวน 1 ครั้ง
 ซึ่งมีผลทำให้รัฐบาลต้องตกสั่นไหวทางออกด้วยการประกาศยุบสภาผู้แทน
 ราษฎรให้มีการเลือกตั้งใหม่

ในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มอิทธิพลได้เข้ามามีอิทธิพลต่อบทบาทของสภา
ผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 ด้วย ดังจะเห็นจากการรวมกลุ่มกันจัดตั้งรัฐบาลผสมของ
พรรคการเมืองต่าง ๆ และการขัดแย้งจนนำไปสู่การประกาศยุบสภาผู้แทน ฯ

และนโยบายที่เสนอมาทังของรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมช จะมีลักษณะที่พยายามสนองตอบขอเรียกร้องของประชาชน และกลุ่ม
ต่าง ๆ เช่น การถอนฐานทัพอเมริกา การช่วยเหลือชาวโรฮิงญา การถอน
ประธานบัตรเพิ่มโต การเปิดความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน การ
จะยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และเมื่อมีเหตุการณ์
ใด ๆ เกิดขึ้น รัฐบาลก็มักจะยอมรับขอเรียกร้องของประชาชนจนมีการกล่าวกันว่า
เป็นการไขกฏหมู้นอกกฎหมาย เช่น กรณีปล่อยชาวโรฮิงญา นิสิตนักศึกษา ที่
จังหวัดลำพูน การปล่อยผู้ต้องหาเผาบ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
การประท้วงกรณีเรือมายาเกซ นอกจากนี้ พรรคการเมืองกับกลุ่มอิทธิพลบางกลุ่ม
ยังมีความสัมพันธ์กันในลักษณะไม่เป็นทางการ มีการติดต่อกันเป็นการส่วนตัว เช่น
พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปไตย กับ กลุ่มกรรมกร พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
ไทย พรรคแนวร่วมสังคมนิยม พรรคพลังใหม่ กับ กลุ่มนิสิตนักศึกษาและกลุ่มชาวนา
โดยต่างอาศัยซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 เกี่ยวกับการรวม
กลุ่มและการขัดแย้งของพรรคการเมือง พอที่จะสรุปและวิเคราะห์สาระสำคัญของ
เรื่องดังกล่าวได้ดังนี้

1. พรรคการเมืองภายในสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518
สามารถแบ่งได้เป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายอนุรักษนิยม ซึ่งได้แก่
พรรคประชาธิปัตย์¹ พรรคธรรมสังคมนิยม พรรคชาติไทย พรรคเกษตรสังคมนิยม

¹ แม้อะประกาศยึดนโยบายทางสังคมนิยมแบบประชาธิปไตยเป็นหลัก
แต่ในแง่ความเป็นจริงถือหลักเสรีนิยมเป็นส่วนใหญ่.

พรรคกิจสังคม พรรคสังคมนิยม พรรคประชาชน พรรคสันติชน และพรรคคอมมิวนิสต์ต่าง ๆ อีกฝ่ายหนึ่ง เป็นฝ่ายก้าวหน้า หรือที่เรียกกันว่า ฝ่ายซ้าย ใจแก่ พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคแนวร่วมสังคมนิยม และพรรคพลังใหม่ มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร รวม 34 คน หรือร้อยละ 12.6 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด นับใกว่าพรรคการเมืองใน สภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ มีการแบ่งอุดมการณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม อย่างชัดเจน ซึ่งมีผลต่อการร่วมตัวจัดตั้งรัฐบาล เพราะทั้งฝ่ายอนุรักษนิยมและฝ่ายก้าวหน้า ไม่สามารถจะรวมกันได้ เนื่องจากนโยบายแตกต่างกัน ฝ่ายสังคมนิยมถือ นโยบายของตนเองเป็นหลักไม่มีการยึกยuhn ฝ่ายอนุรักษนิยมก็ยอมรับนโยบาย ของฝ่ายก้าวหน้าได้เป็นบางอย่างแต่ไม่สามารถจะรับได้ทั้งหมด เช่น การ ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ โดยไม่มีการ ออกกฎหมายอื่นมาทดแทนหรือการยุบหน่วยงานบางหน่วย เช่น กอ.รมน. เป็นต้น ฉะนั้น ในการจัดตั้งรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงไม่สามารถจะนำเอาพรรคเหล่านี้เข้ามา ร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลผสมได้ อย่างมากก็เพียงจะให้การสนับสนุน เช่น พรรคพลังใหม่ แม้ในภายหลังจะมีการวางแผนร่วมกับพรรคทางฝ่าย อนุรักษนิยม ใจแก่ พรรคประชาธิปไตย พรรคเกษตรสังคม เพื่อ เปิด อภิปรายทั่วไปตามมาตรา 159 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ก็ยังไม่ สามารถจะจัดตั้งรัฐบาลเงาขึ้นมาได้ เพราะไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่อง นโยบาย จนกระทั่งมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

2. กลุ่มพรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้ามีอิทธิพลต่อการจัดตั้งรัฐบาลผสม เพราะ กลุ่มพรรคอนุรักษนิยมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มพยายาม จัดตั้งรัฐบาลผสม จึงต้องพยายามหาเสียงสนับสนุนจากพรรคการเมือง ฝ่ายก้าวหน้าด้วยการกำหนดนโยบายบางประการที่กลุ่มพรรคการเมืองฝ่าย ก้าวหน้าเห็นชอบ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การถอนทัพอเมริกา

การเปิดสัมพันธไมตรีกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น หรือการถอน
 ชื่อ นายแสวง พิบูลศรีราชู ออกจากการเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ในรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ก็เป็นผลจากการบีบบังคับของพรรคพลังใหม่
 นับว่ากลุ่มพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายได้เข้ามามีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลผสมเป็น
 อย่างมาก

3. กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ ได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองแทนกลุ่ม
 ข้าราชการทหารและพลเรือน โดยการจัดตั้งพรรคการเมืองและรวมตัวกันจัดตั้ง
 รัฐบาลผสม แต่กลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนก็ยัง มีอิทธิพลในทางการเมือง

4. การจัดตั้งรัฐบาลผสมตองคำนึงเสียงของประชาชนภายนอกสภา
 ผู้แทนราษฎรด้วย จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถรวมกับพรรค
 ชรรมสังคมนิยมและพรรคเล็กพรรคน้อยได้ เนื่องจากในระหว่างการทำเสียงเลือกตั้ง
 พรรคประชาธิปัตย์ได้โจมตีพรรคการเมืองเหล่านี้ว่าเป็นพวกเผด็จการและทรราชย์
 ถ้าวางกันแล้วก็จะทำให้พรรคประชาธิปัตย์ขาดความนิยมและความศรัทธาจาก
 ประชาชน แม้แต่การวางนโยบายของรัฐบาลกลุ่มสหพรรค ก็ตองคำนึงถึงข้อเรียกร้อง
 ของประชาชนเป็นสำคัญ

5. การรวมตัวกันจัดตั้งรัฐบาลผสมและการขัดแย้งกันยังเป็นเรื่องของ
 ผลประโยชน์เป็นสำคัญ เพราะกลุ่มพรรคฝ่ายอนุรักษนิยมด้วยกันสามารถตกลงกันได้
 ได้ง่ายในเรื่องนโยบาย เนื่องจากมีหลักการใหญ่เหมือนกันคือ เน้นเสรีนิยม แต่
 ปรากฏว่า ในการจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งแรก (รัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช)
 พรรคชาติไทยกับพรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องตำแหน่งรัฐมนตรี
 แม้จะมีการแบ่งโควตารัฐมนตรีในอัตราส่วนที่เท่า ๆ กันก็ตาม โดยพรรคชาติไทย
 ตองการตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และ
 กระทรวงกลาโหมทั้ง 4 ตำแหน่ง ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ยอมไม่ได้ โดยเฉพาะ
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีการเตรียมตำแหน่งให้บุคคลภายนอกไว้แล้ว คือ

พล.ต.อ.หลวงอรรถสิทธิ์ สิริสุนทร นอกจากนี้ หลังจากที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้รับการชาวเสียมเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว นายพจน์ สารสิน ก็ได้พยายามเป็นสื่อกลางให้พรรคชาติไทยกับพรรคประชาธิปัตย์เจรจาคอรองกันอีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพราะเป็นโควตาของพรรคเกษตรสังคม หรือในการจัดตั้งรัฐบาลผสมครั้งที่สองของกลุ่มสหพรรคก็เช่นเดียวกัน โดยกลุ่มสหพรรคพยายามที่จะจัดตั้งรัฐบาลให้ใคร ๆ ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการชาวเสียมเลือกตัวนายกรัฐมนตรีช่วยการดรมรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ในวันแถลงนโยบาย นับเป็นครั้งแรกในการเมืองไทยที่รัฐบาลซึ่งมาจากสภาผู้แทนราษฎรมิได้เข้าบริหารประเทศตามนโยบายที่ถูกลงมติไม่ไว้วางใจ และในการรวมตัวของสหพรรคเพื่อจัดตั้งรัฐบาลก็มีหลักการที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ การแบ่งโควตารัฐมนตรีในอัตรา 5 : 1 ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มพรรคต่างเข้ามารวมกลุ่มกันได้ง่าย ปรากฏว่า ในการแบ่งตำแหน่งรัฐมนตรี พรรคธรรมสังคมได้ตำแหน่งรัฐมนตรี 9 ตำแหน่ง (จาก 45 ที่นั่ง) รัฐมนตรี 6 ตำแหน่ง และตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ๓ ตำแหน่ง

คุณกระทรวงที่สำคัญ คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ พรรคชาติไทยได้ตำแหน่งรัฐมนตรี 6 ตำแหน่ง (จาก 28 ที่นั่ง) เป็นตำแหน่งรัฐมนตรี 3 ตำแหน่งและตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ๓ ตำแหน่ง

คุณกระทรวงที่สำคัญ คือ กระทรวงกลาโหม พรรคกิจสังคมได้ตำแหน่งรัฐมนตรี 5 ตำแหน่ง (จาก 18 ที่นั่ง) เป็นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 1 ตำแหน่ง ตำแหน่งรัฐมนตรี 3 ตำแหน่ง และตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ๑ ตำแหน่ง

คุณกระทรวงที่สำคัญคือ กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงการคลัง พรรคสังคมนิยมได้ตำแหน่งรัฐมนตรีเพียง 2 ตำแหน่ง (จาก 16 ที่นั่ง) (รัฐบาลผสมจะต้องให้ตำแหน่ง

รัฐมนตรีอีก 1 ตำแหน่ง) เป็นตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการทั้ง 2 ตำแหน่ง
 กลุ่มพรรคคำสับไกตำแหน่งรัฐมนตรี 5 ตำแหน่ง (จากที่นั่งประมาณ 30 ที่นั่ง)
 เป็นตำแหน่งรัฐมนตรี 1 ตำแหน่ง และเป็นตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ
 4 ตำแหน่ง จะเห็นได้ว่า แต่ละพรรคไกตำแหน่งรัฐมนตรีมีมากน้อยและ
 มีความสำคัญแตกต่างกันไป ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร
 และความสามารถของสมาชิกพรรค เช่น พรรคกิจสังคมไกตำแหน่งรัฐมนตรี
 ถึง 5 ตำแหน่ง เป็นต้น ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกลุ่มสหพรรค
 คนใดไม่ไกตำแหน่ง เลขานุการรัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการและรัฐมนตรี
 ก็มีการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี จำนวน 60 คน เพื่อรักษา
 เสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งตามหลักการแล้วที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีควรจะ
 เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถ ฉะนั้น ในขณะนี้จึงมีการกล่าวกันว่า
 ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีมีหน้าที่คอย เทกระโถน

นอกจากนี้ยังมีการไปประโยชน์ในคันอื่น ๆ เช่น เงินเป็น
 ผลประโยชน์ตอบแทนมีการวางตำแหน่งรัฐมนตรีไว้ถึง 4 ตำแหน่ง เพื่อนำมา
 เป็นเครื่องมือหาเสียงสนับสนุนรัฐบาล จากผู้ที่อยากเป็นรัฐมนตรี จึงมีการ
 แยกมาตั้งชมรมอิสระ เพื่อต่อรองขอตำแหน่งรัฐมนตรี เรียกร้องให้มีการ
 ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีและในภายหลัง พรรค เกษตรสังคมได้เขามารวม
 จัดตั้งรัฐบาลผสมด้วย

การขัดแย้งกันภายในกลุ่มสหพรรคสา เหตุมาจากตำแหน่ง รัฐมนตรี
 โภยกเฉพาะ นายประสิทธิ์ กาจวนวัฒน์ หัวหน้าพรรคสังคมชาตินิยม
 ไม่พอใจที่ไกตำแหน่งรัฐมนตรีไม่ครบตามไกเวลา จึงหันไปรวมกับพรรค
 ฝ่ายค้านจะ เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลตามมาตรา 159
 รัฐบาลจึงจำเป็นต้องปรับปรุงคณะรัฐมนตรีและนำพรรค เกษตรสังคม เขารวมด้วย
 ซึ่งกลายเป็นข้อขัดแย้งที่รุนแรง เพราะผู้ที่หวังจะ เป็นรัฐมนตรีก็ไม่ได้เป็น

ผู้ที่ไม่ต้องการจะ เปลี่ยนตำแหน่ง รัฐมนตรีก็ถูก เปลี่ยน กลุ่มพรรคคำสลับกลับ
 เสียตำแหน่ง รัฐมนตรีไป 1 ตำแหน่ง คือ ตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการ
 กระทรวงยุติธรรม ตรงกันข้ามพรรค เกษตรสังคมได้ตำแหน่ง รัฐมนตรีถึง
 4 ตำแหน่ง แต่มีเสียงสนับสนุนเพียง 9 ที่นั่ง และ สส.ส่วนใหญ่ของ
 กลุ่มสหพรรคไม่พอใจที่นำเอาพรรค เกษตรสังคมซึ่ง เป็นพรรคฝ่ายค้านมารวม
 กวดยกโดยไม่ปรึกษา เพราะไม่ เป็นธรรมแก่ สส.กลุ่มสหพรรคที่ไกรวมกัน
 จัดตั้ง รัฐบาลและให้การสนับสนุนตลอดมา น่าจะมีการแบ่งตำแหน่ง รัฐมนตรี
 ภายในกลุ่มสหพรรคมากกว่าเอาไปให้พรรคฝ่ายค้าน จากสาเหตุนี้จึงมี
 สส.บางคนไม่ให้ความสนับสนุน รัฐบาลต่อไป และหันไปเข้าร่วมกับพรรคฝ่ายค้าน
 ที่จะ เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาล ทั้งนี้ การยุบสภาฯ แทน
 ราษฎร พ.ศ. 2518 เป็นผลจากการขัดแย้งกันภายในกลุ่มพรรค รัฐบาล
 เกี่ยวกับตำแหน่ง รัฐมนตรีมากกว่า เป็นความขัดแย้ง ระหว่าง กลุ่มพรรคฝ่ายค้าน
 กับกลุ่มพรรคฝ่าย รัฐบาล เกี่ยวกับนโยบาย

6. กลุ่มพรรคฝ่ายค้านได้แสดงบทบาทควบคุมการบริหารงาน
 ของ รัฐบาลอย่างเต็มที่ปรากฏว่าในเวลา เพียง 11 เดือน มีการลงมติ รัฐบาล
 ในวันแถลงนโยบาย 1 ครั้ง และมีการยุบสภาฯ แทนราษฎร 1 ครั้ง
 และในระหว่างการบริหารประเทศของ รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
 กลุ่มพรรคฝ่ายค้านได้ควบคุมการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ด้วยการตั้งกระทู้
 ตามตั้งสิ้น 442 กระทู้ คิดเป็นร้อยละ 60.7 ของกระทู้ตามทั้งหมด
 เสนอร่างพระราชบัญญัติรวม 186 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 62.8 ของ
 ร่างพระราชบัญญัติที่สมาชิกสภาฯ แทนราษฎร เสนอ เสนอญัตติขอ เปิดอภิปราย
 ทั่วไป โดยไม่ลงมติตามมาตรา 158 จำนวน 1 ครั้ง และเสนอญัตติขอ
 เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาลตามมาตรา 159 จำนวน 1 ครั้ง
 ซึ่งมีผลทำให้ รัฐบาลต้องประกาศยุบสภาฯ แทนราษฎร.

7. กลุ่มพรรคฝ่ายค้านได้ให้ความสนใจในการตั้งกระทู้ถามมากกว่ากลุ่มพรรคฝ่ายรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของประชาชน รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการ ทั้งนี้กระทู้ถามจึงถามกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นกระทรวงที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด รองลงมาเป็นกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงคมนาคม การที่กลุ่มพรรคฝ่ายค้านตั้งกระทู้ถามเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากก็เพราะหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ประจวบกับน้ำมันขึ้นราคาทำให้ภาวะค่าครองชีพสูงขึ้น จึงทำให้ประชาชนหนึ่งเดือนก่อนนอนแล้ว ก็อดนอนยิ่งขึ้นในเรื่องปัญหาปากท้องและปัญหาหนี้สิน

8. กลุ่มพรรคฝ่ายค้านได้ให้ความสนใจในการ เสนอร่างพระราชบัญญัติมากกว่ากลุ่มพรรคฝ่ายรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารราชการซึ่งเป็นงานประจำของฝ่ายบริหาร รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน การเกษตร เป็นต้น แต่พระราชบัญญัติเหล่านี้ไม่ค่อยออกกฎหมาย เพราะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรลงเสียก่อน

9. กลุ่มพรรคฝ่ายค้านแบ่งเป็นกลุ่มอนุรักษนิยมและกลุ่มก้าวหน้า แต่สามารถร่วมงานกันได้ โดยเฉพาะในการควบคุมรัฐบาลควบคู่กัน เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติตามมาตรา 158 และเสนอญัตติเปิดอภิปรายขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลตามมาตรา 159 เพราะทั้ง 2 กลุ่มของพรรคฝ่ายค้านมีจุดมุ่งหมายรวมกันที่จะควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลและมีข้อนาสั่ง เกกว่า พรรคประชาธิปัตย์พยายามที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสม เป็นครั้งที่สามให้ได้ เพื่อเป็นการหาประสบการณ์ในการเป็นฝ่ายบริหารและฝึกสมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์ใหม่มีความสามารถในการเป็นฝ่ายบริหาร.

สรุป

จากการศึกษาเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทในการรวมกลุ่มกันจัดตั้งรัฐบาลผสมของพรรคการเมืองต่าง ๆ และการขัดแย้งกันจนนำไปสู่การประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 ของฝ่ายบริหาร ซึ่งการขัดแย้งกันนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เป็นเรื่องของ การขัดกันในระดับบุคคล และผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าจะเป็นเรื่องของ การขัดกันทางค่านิยมนโยบายของกลุ่มพรรคการเมือง ฉะนั้น การที่รัฐบาลผสมของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรในวันแถลงนโยบาย และรัฐบาลผสมของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องแตกแยกและขาดเสถียรภาพและประกาศยุบสภาผู้แทนฯ ย่อมชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งดังกล่าวมีสาเหตุหลักมาจากการแก่งแย่งผลประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะตัว หรือกลุ่มบุคคลในวงแคบมากกว่าที่จะเป็นความขัดแย้งทางค่านิยมหลักการหรือทางค่านิยมผลประโยชน์ของพรรคต่าง ๆ ในวงกว้าง¹

นอกจากนี้ การที่รัฐบาลผสมของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกอบด้วยหลายกลุ่มหลายพรรค และสภาพทางการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตย จึงทำให้กลุ่มพรรคฝ่ายค้านซึ่งมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันที่จะควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล ได้แสดงบทบาทกันอย่างกว้างขวางในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่าย

¹ ดูเหตุผลที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แถลงไว้ใน การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 และการบรรยายที่หอประชุมใหญ่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันศุกร์ ที่ 3 กุมภาพันธ์ 2521 ประกอบการฉายภาพยนตร์ เรื่อง Mask Dance ใน สยามจดหมายเหตุ : บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2519, เรื่อง เกม, หน้า 58 - 59, และ สละ ดิฉีกกุล, คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกฯ ชีวิตและงาน, เรื่อง เกม, หน้า 67-78.

บริหาร โดยเฉพาะการขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงและไม่มี
การลงมติ และการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า รัฐบาลและรัฐสภาไทยในปี พ.ศ. 2518 นี้
ได้ประสบกับวิกฤตการณ์หลายด้าน ทั้งภายในคณะรัฐบาลผสมเอง ภายในรัฐสภา
ระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภา และพลังกดดันจากกลุ่มอิทธิพลมากมายหลายกลุ่มภายนอก
รัฐสภา ทั้งที่เป็นกลุ่มอิทธิพลซึ่งเคยมีอำนาจมาแต่เดิม (สถาบันทหาร) และกลุ่ม
อิทธิพลที่เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมือง ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516
(นิสิต นักศึกษา กรรมกร ชาวนา) อาจกล่าวได้ว่าพลังกดดันรอบด้านนี้ทำให้สถาบัน
รัฐสภาซึ่งเป็นกลไกหลักของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องสั่นคลอนและ
เผชิญกับข้อเรียกร้อง ตลอดจนวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว จนเป็นสาเหตุ
ที่นำไปสู่การยุบสภาในที่สุด.